

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta pedagogická

Bakalářská práce
POKUS O PORTRÉT FILIPA TOPOLA
–
TEXTAŘE A PROZAIKA
Martina Plachá

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury
a zdrojů informací.

V Plzni 30. 3. 2012

Děkuji vedoucímu bakalářské práce PaedDr. Jiřímu Staňkovi, CSc. za jeho podporu a cenné rady.

Obsah

1	Úvod	1
2	Literární kořeny Filipa Topola	2
2.1	Josef Topol.....	2
2.2	Jáchym Topol.....	3
3	Život a dílo Filipa Topola	3
3.1	Normalizace	4
3.2	Underground	5
3.3	Rockové vlny undergroundu 70. a 80. let a nejvýznamnější umělci.....	7
3.4	Počátky hudební kariéry a Psí vojáci	7
4	Dílo	9
4.1	Dílo hudební.....	9
4.2	Dílo literární.....	10
4.2.1	Přehled vydaných a plánovaných próz.....	10
4.2.1.1	„Mně 13: Život v Praze“	11
4.2.1.2	„Zápisky milencovy“	16
4.2.1.3	„Karla Klenotníka cesta na Korsiku“	18
4.2.2	Písňová tvorba.....	23
4.2.2.1	„Nalej čistého vína, pokrytče“	23
4.2.2.2	„Myši v poli a jiné příběhy“	25
5	Závěr	26
6	Seznam použitých zdrojů a literatury	29
7	Resumé	31
8	Přílohy	32

1 Úvod

S dílem Filipa Topola jsem se nejprve setkala prostřednictvím hudby skupiny Psí vojáci. Přestože hudební složka na mě příliš nezapůsobila, zaujaly mě hluboké a velmi silné texty. Prozaické dílo jsem objevila díky četbě knih jeho bratra Jáchyma Topola. Bez něj a jeho díla, které je mi také blízké, bych pravděpodobně na novely F. Topola ještě dlouho nenarazila. Ty mě nakonec zaujaly mimo jiné i pro svou šíři námětů. Zatímco někteří autoři se zabývají jednou problematikou, každá z těchto novel je diametrálně odlišná, a tím se pro mě stává nesmírně zajímavou a výjimečnou. Právě proto jsem si osobnost a dílo F. Topola vybrala jako téma své bakalářské práce. Především se zaměřím na jeho prozaické texty.

Chtěla bych o autorovi prezentovat komplexní a ucelené informace. Proto nejprve představím jeho rodinu, hlavně jeho otce Josefa Topola a bratra Jáchyma Topola, kteří jsou rovněž umělci. Dále se zaměřím na historické okolnosti doby, ve které autor tvořil a žil. Domnívám se totiž, že obojí na jeho psaní značně působilo. V této části se snažím podat základní přehled o době, která ho ovlivnila nejvíce, tedy o 70. a 80. letech 20. století. Doba normalizace a jejích dozvuků v literatuře je dle mého názoru často vykládána stereotypně. Zatímco rozdělení literatury do tří okruhů (oficiální, polioficiální, neoficiální) je uvedeno vždy, některé podrobnější informace, především z oblasti neoficiální kultury, jsou nedostatečné. Vzhledem k tomu, že nedávná historie je ve výuce na základních i středních školách z nedostatku času často opomíjena, činilo mi největší problémy zorientovat se v některých proběhlých událostech a pochopit mentalitu umělců tvořících v undergroundu. Za zmínku stojí, že jsem k problematice umění v undergroundu dohledala nečekaně vysoký počet teoretických i autentických publikací, což mi značně pomohlo. Pokusím se také objasnit pojem umělecký underground, neboť F. Topol undergroundovým umělcem bezesporu byl.

V následující části vyložím texty prozaické společně s některými texty písňovými, přičemž na ně budu nahlížet jako na celek, který nelze hodnotit bez zohlednění všech jeho částí. Následně je zkusím začlenit do kontextu české literatury na přelomu 80. a 90. let a pokusím se odhalit a objasnit vývoj Topolova díla. Předpokládám, že mezi texty prozaickými a písňovými najdu veliký rozdíl, a to jak v složce jazykové, tak ve složce tematické.

Tušila jsem, že v průběhu sbírání materiálů a informací o F. Topolovi se budu

potýkat s nedostatkem relevantních zdrojů. Jednak proto, že současná česká literatura nebývá zpravidla zahrnuta v přehledech literatury, jednak proto, že knihy F. Topola nepatří mezi nejznámější nebo výrazně propagované. Z tohoto důvodu je název práce „Pokus o portrét Filipa Topola“. Klíčovými zdroji se tak staly především rozhovory s autorem a recenze na jeho dílo ve vybraných periodikách.

Spoléhala jsem na to, že se mi povede autora, případně pak jeho bratra kontaktovat. Přes usilovné snahy a slibnou komunikaci s R. Hanzlíkem (manažerem skupiny Psí Vojáci) se mi bohužel tento záměr zrealizovat nepodařilo. Proto jsou mnou představené interpretace značně subjektivní a neprošly autorovou revizí a schválením.

Za cíl si kladu představit Filipa Topola v širších historických souvislostech.

Uvědomuji si, a nechci popírat, že F. Topol je především hudebníkem. Jeho texty jsou ale natolik pestré, že se domnívám, že má práce by mohla potencionálního čtenáře oslovit a získat tak dalšího nadšeného obdivovatele F. Topola.

2 Literární kořeny Filipa Topola

Filip Topol (*12. 6. 1965) se narodil do rodiny, jejíž členové měli k umění a především k literatuře velmi blízko. Jeho praotec z matčiny strany Karel Schulz byl romanopisecem. Jeho otec Josef Topol je dramatikem a překladatelem a jeho bratr Jáchym Topol je v současnosti velmi uznávaným autorem. Považuji za nezbytné podat o těchto umělcích alespoň základní informace.

2.1 Josef Topol

(*1. 4. 1935)

Otec Filipa a Jáchyma Topola se prosadil v 50. letech jako dramatik, esejista, básník a překladatel. Spolupracoval především s divadlem Emila Františka Buriana, kde byla v roce 1955 uveřejněna jeho inscenace „Půlnoční vítr“ (další hry pak jsou „Konec masopustu“, „Kočka na kolejích“, „Hodina lásky“). Topolovy hry jsou přeloženy do mnoha jazyků a do roku 1968 se hrály v SRN, Polsku, Jugoslávii, Japonsku nebo ve Švýcarsku.¹

Psal poezii a působil také jako překladatel (A. P. Čechov: „Racek“, „Tři sestry“;

1 Brabec J. et al.: *Slovník zakázaných autorů*. Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 1991, s. 436, 437.

W. Shakespeare: „Marná lásky snaha“, „Romeo a Julie“).²

Spolu s Otomarem Krejčou, Karlem Krausem, Janem Třískou a Marií Tomášovou založil v roce 1965 pražské Divadlo za branou (zrušeno na počátku 70. let). Následně byl zařazen na seznam zakázaných autorů a jeho hry, včetně nově napsaných, mohly být uváděny pouze v cizině nebo v bytových divadlech.³

V současnosti (sezóna 2011/2012) je hra „Konec masopustu“ v repertoáru Národního divadla Praze a v roce 2010 byla uvedena v Národním divadle Moravskoslezském.

2.2 Jáchym Topol

(*4. 8. 1962)

Jáchym Topol se od mládí věnoval psaní básní a vydavatelské činnosti. Společně s Filipem Topolem, Vítem Kremličkou a Viktorem Karlíkem vydával v 80. letech samizdatový časopis Violit. Stál u vzniku časopisů Vokno, Jednou nohou (později Revolver Revue), Respekt a samizdatových edicí Edice mozková mrtvice a Edice pro více. Od roku 1991 je spisovatelem z povolání.⁴

Ivan Martin Jirous předznamenává ve svém „Zápisníku“, že Jáchym Topol je v 17 letech již zralým básníkem. Zároveň si nedokáže představit, jak se bude jeho tvorba vyvíjet.⁵ Od poezie přešel Jáchym Topol v devadesátých letech k próze a i v této oblasti je velmi úspěšný. Že se Jirous v Topolově talentu nespletl, dokazuje fakt, že za sbírku básní „Miluji tě k zbláznění“ získal v roce 1988 cenu Toma Stopparda a román „Chladnou zemí“ byl oceněn Cenou Jaroslava Seiferta.

Mezi jeho další známá díla pak patří romány „Sestra“ (zfilmováno 2008), „Anděl“ nebo „Kloktat dehet“.

3 Život a dílo Filipa Topola

Na dílo i život Filipa Topola měla nepopiratelný vliv doba, ve které žil. Proto je nutné objasnit si dva termíny, a to normalizace a underground. Zároveň musím podotknout, že dílo Filipa Topola je s jeho životem silně spjata a není možné je

2 Tamtéž.

3 Holý J., *Česká literatura 4: Od roku 1945 do současnosti*. Český spisovatel a.s., Praha, 1996, s. 137 – 138, 228.

4 Janoušek P.: *Slovník spisovatelů od roku 1945: 2. díl*. Nakladatelství Brána, Praha, 1998, s. 552, 553.

5 Jirous I. M.: *Magorův zápisník*. Torst, Praha, 1997, s. 232.

představit zcela odděleně. Domnívám se, že jedno bez druhého by jako celek bylo ochuzeno, a proto se budou obě zmíněné oblasti v této práci prolínat a vzájemně doplňovat.

3.1 Normalizace

V době počátků normalizace bylo Filipu Topolovi jen 5 let. Vzhledem k tomu, že sám tvrdí, že komunisté mu zruinovali život, mohu se domnívat, že nastalou situaci vnímal velmi citlivě. Změny, které normalizace nastolila, přerušily přirozený vývoj české kultury a daly vzniknout undergroundu.

Po srpnu 1968 byla česká kultura narušena tvrdým komunistickým režimem Gustáva Husáka. Spočíval především v nespočetných omezeních. A jedním z nejzřetelnějších byla cenzura. V platnost dokonce vešel zákon umožňující z úřední moci ukončit komukoli studium nebo kohokoli propustit ze zaměstnání bez udání důvodu. Pohyb přes státní hranice byl přísně kontrolován a styky se Západem tak byly značně omezeny (až znemožněny).⁶

Začaly vznikat seznamy zakázaných autorů. Zasaženým umělcům často nebyla zakázána pouze vlastní tvorba, ale tvorba veškerá (toto omezení zahrnovalo i překlady). Mnoho knih, ať už vydaných nebo připravovaných k vydání, bylo staženo a zrušena byla i převážná většina periodik (Host do domu, Orientace, Listy, Tvář, Plamen).⁷

Kromě těchto takřka notoricky známých omezení byla zavedena další i v oblasti hudby. Cíleně směřovala k rocku. Skupinám bylo zakázáno zpívat písně v angličtině nebo mít anglický název. Tuto skutečnost příznačně dokládá vývoj názvu hudební skupiny Blue Effect (The Special Blue Effect, The Blue Effect, Modrý efekt, M. Efekt). Kdo tato nová nařízení nerespektoval, byl pronásledován.⁸ Skupina The Plastic People of the Universe, která odmítla cokoli měnit, se tak ocitá v centru zájmu policie. Jakožto chuligáni jsou členové skupiny stíháni a zatýkáni. Jako reakce na tyto události vzniká na přelomu let 1976 a 1977 manifest Charta 77.⁹

6 Čornej P. et al.: *Kdy, kde, proč & jak se to stalo v českých dějinách: sto událostí, které dramaticky změnily naši historii*. Reader's Digest Výběr, Praha, 2001, s. 410.

7 Holý J.: *Česká literatura 4: Od roku 1945 do současnosti*. Český spisovatel, Praha, 1996, s. 174.

8 Jirous I. M.: *Magorův zápisník*. Torst, Praha, 1997, s. 178.

9 Hanška P. - Novotný V.: *Česká literatura ve zkratce 4: období poloviny 40. let 20. století do současnosti*.

Autory tohoto dokumentu byli Václav Havel a Zdeněk Mlynář, název vymyslel Pavel Kohout. Chartu podepsalo 342 osobností a všichni chartisté poté byli pronásledováni (včetně Josefa Topola). Charta neměla být opozičním vzdorem, měla pouze upozorňovat na konkrétní případy porušování lidských práv (proti kterému se vyhrazuje již Vaculíkův manifest 2000 slov).¹⁰ To znamená, že chartistům nešlo o prezentaci politických postojů, ale v první řadě postojů etických.¹¹

V důsledku normalizačních opatření a obstrukcí se česká literatura rozdělila na literaturu oficiální a literaturu neoficiální (tj. samizdatovou a exilovou). De facto se tak diferencovala celá česká kultura. Ivan Martin Jirous mluví ve svých esejích o tzv. druhé kultuře neboli undergroundu.

3.2 Underground

Problematikou vymezení tohoto kulturního fenoménu¹² se zabývají především Martin Pilař a Martin Machovec. Oba autoři upozorňují na nejasnost toho, co všechno underground představuje.

Přesný překlad anglického slova underground je „podzemí“. V podstatě tak lze říci, že underground zahrnuje veškerou ilegální a poloilegální uměleckou činnost (demokratická hnutí, liberální komunisté...)¹³ Podle Machovce chápou někteří autoři underground úzce, pouze jako jeden z hudebních směrů, nebo ještě úžeji jako skupinu lidí, která se vytvořila kolem hudební skupiny The Plastic People of the Universe.¹⁴

Filip Topol dokonce mluví o tom, že underground je cokoli, co jde proti proudu, což byl v hudbě svého času i Beethoven.¹⁵ Na tomto příkladu je zřejmé, jak skutečně komplikovaný tento kulturní fenomén je.

I já si skutečnou šířku termínu underground uvědomuji, ale ono zúžení je pro mé účely žádoucí, neboť se soustředím na tvorbu, která měla vliv na dílo Filipa Topola. Široký průzkum všech větví a skupin podzemních aktivit přesahuje téma a cíl této

Brána s. r. o., Praha, 2001, s. 112 – 114.

10 Čornej P. et al.: *Kdy, kde, proč & jak se to stalo v českých dějinách: sto událostí, které dramaticky změnily naši historii*. Reader's Digest Výběr, Praha, 2001, s. 411.

11 Pilař M.: *Underground: Kapitoly o českém literárním undergroundu*. Host, Brno, 1999, s. 20.

12 Klasifikace undergroundu jakožto kulturního fenoménu: Pilař M.: *Underground: Kapitoly o českém literárním undergroundu*. Host, Brno, 1999, s. 21.

13 Machovec, M.: *Pohledy zevnitř*. Pistorius and Olšanská. Praha 2008, s. 114.

14 Machovec, M.: *Pohledy zevnitř*. Pistorius and Olšanská. Praha 2008, s. 119 – 121.

15 Ležák M.: Připadám si jako ementál, tvrdí o sobě Filip Topol. *Melodie*. 1992, roč. 30, č. 10, s. 12.

práce.

Podstatně jasněji se jeví časové zařazení undergroundu. Pilař předkládá dvě možnosti periodizace. První se zakládá na jeho vlastním díle „Kapitoly z českého literárního undergroundu“. Druhou přebírá z díla Martina Machovce¹⁶, který vychází z časového rozdělení dle Zdeňka Fišera (Egon Bondy). Z porovnání obou lze vysledovat, že fenomén undergroundové literatury se v Čechách objevuje na přelomu 40. a 50. let. Mezi jeho představitele, průkopníky, patří Zbyněk Fišer, Ivo Vodsedálek a Bohumil Hrabal. Z. Fišer a I. Vodsedálek přicházejí s technikou totálního realismu a trapné poezie. Další kapitola, underground 60. let, je ovlivněna americkou kulturou (pop art, beatnici, rock) a je spojena s moderní i klasickou jazzovou hudbou. Underground 70. let je pak velmi specifickým obdobím, kdy se počíná orientace na rockovou hudbu.¹⁷

Underground měl vždy jasný cíl, a tím byla nezávislá kultura. Vymezoval se proti společenským konvencím.¹⁸ Přes veškeré zdání postrádal jakýkoli konkrétní politický program. Charakteristickými znaky bylo vědomé zavrhování a negování oficiální kultury (establishmentu) a spjatost s periferií. Stáhnutí se na periferii bylo jedinou možností jak underground zachovat.¹⁹ Dočíst se o centrech undergroundu a o životě v komunách je možné v publikaci „Baráky“.²⁰ Filip Topol však působil především v Praze, a proto nebudu tuto skutečnost dále zkoumat.

Stěžejním poznatkem o undergroundové kultuře je propojenost hudby a literatury.²¹ Toto spojení lze také chápat tak, že hudebník, tedy textař, je ve své podstatě básníkem. Důkazem této myšlenky jsou častá knižní vydání písňových textů (F. Topol: „Sakramiláčku“, „Střepy“) nebo paralelní práce hudební i literární (dílo Ivana Martina Jirouse).

Nabízí se otázka, zda „existuje“ underground i nyní. Jako odpověď bych mohla předložit názor Jáchyma Topola z roku 1992, jenž velmi logicky nastalou situaci osvětluje. Underground je podle něj totiž možný pouze tam, kde panuje totalitní režim.²² Takový byl v roce 1989 svržen a přítomnost undergroundové tj. netolerované

16 Machovec M.: Šestnáct autorů českého literárního podzemí (1948 – 1989). In: *Literární archiv: Památník národního písemnictví v Praze*. Roč. 25, Praha, 1995, s.41.

17 Pilař M.: *Underground: Kapitoly o českém literárním undergroundu*. Host, Brno, 1999, s. 29 - 30.

18 Tamtéž, s. 67.

19 Tamtéž, s. 20 – 24.

20 Kostúr, J. - Stárek, F.: *Baráky: Souostroví svobody*. Pulchra, Příbram, 2010.

21 Pilař M.: *Underground: Kapitoly o českém literárním undergroundu*. Host, Brno, 1999, s. 21.

22 Tamtéž, s. 97.

literatury je tak nyní (teoreticky) vybučena.

3.3 Rockové vlny undergroundu 70. a 80. let a nejvýznamnější umělci

Na přelomu 60. a 70. let do „podzemí“ vstupují Milan Knížák, František Pánek, Vratislav Brabenec, Ivan Martin Jirous, Josef Vondruška a další. Všichni tito jmenovaní byli členy některé z rockových skupin (Aktual, DG – 307, The Plastic People of the Universe, Umělá Hmota). Vznikla tak první rocková vlna undergroundu. Právě ta připravila půdu pro druhou vlnu.

Představitelé druhé vlny se do komunistického režimu narodili a nic jiného, na rozdíl od první vlny, ani neznali. Tato generace pak v jinou dobu, kdy by se například její knihy volně prodávaly v obchodech, nevěřila.²³ Právě tento postřeh pomáhá vysvětlit rozdíly mezi tvorbou první a druhé vlny. Druhá, reprezentovaná kapelou Psí vojáci v čele s Filipem Topolem, dobu neidealizuje a ve svých textech nesní o tom, že se režim změní a vše bude zase v pořádku.²⁴ Psí vojáci byli jednou ze tří nejvýznamnějších undergroundových kapel druhé vlny společně se skupinami Garáž a Národní třída.

Z toho lze vyvodit, že větší část textové tvorby Filipa Topola (poezie) vznikla za zcela jiných podmínek a ve zcela jiném ovzduší než jeho tvorba prozaická.

3.4 Počátky hudební kariéry a Psí vojáci

Nadání Filipa Topola bylo zřejmé již od jeho útlého dětství. V pěti letech začíná hrát na klavír. Ve třinácti letech se prosazuje, a to především jako hudebník. Na konzervatoři studuje hru na varhany. Zasluhou svého bratra Jáchyma a pravděpodobně také Václava Havla, který byl blízkým rodinným přítelem, se začíná setkávat s undergroundovou kulturou.²⁵

Prvním velikým úspěchem Filipa Topola byl jeho koncert na Hrádečku na chalupě Václava Havla (duben 1978). Společně s bratrem zde vystoupili jako předskokani

23 Machovec, M.: *Pohledy zevnitř*. Pistorius and Olšanská. Praha, 2008, s. 87 - 88.

24 Ležák M.: Připadám si jako ementál, tvrdí o sobě Filip Topol. *Melodie*. 1992, roč. 30, č. 10, s. 12.

25 Pašmík J.: Psí vojáci v časech míru: Znovuzrozený Filip Topol to zkouší s novou múzou. *Respekt*. 2003, roč. 14, č. 42, s. 21.

The Plastic People of the Universe.

Rok poté zakládají spolužáci Filip Topol, Jan Hazuka a David Skála skupinu Psí vojáci. Její název pochází z knihy „Malý velký muž“ (T. Berger, 1977) a prosadil ho Jáchym Topol. Filipu Topolovi se líbil mimo jiné i proto, že má skutečně rád psy.²⁶

Jáchym Topol je s počátky umělecké tvorby Filipa spojen velmi úzce. Skupina Psí vojáci totiž nejdříve přebírala Jáchymovy texty a pouze je zhudebňovala. Teprve když Jáchym mění styl svého psaní a jeho bratrovi se básně nedaří zhudebňovat, začíná si Filip Topol psát texty sám. Tím, že si kapela vytvářela vlastní text i hudbu a nepoužívala převzaté melodie nebo básně, se hodně odlišovala od ostatních skupin té doby. Tuto skutečnost si udržela po celou dobu svého trvání.²⁷

Po koncertu na Jazzových dnech v roce 1979 se začíná o Psí vojáky zajímat StB a krátce na to je F. Topol podroben prvním výslechům. Přestože tvrdí, že Psí vojáci nebyli nikdy politickou skupinou, zůstali na dlouhou dobu, obdobně jako Plastici, v hledáčku Státní bezpečnosti. Neustálý dozor nutil hudebníky k tajným schůzkám, které se zpravidla konaly v hospodách. Únik z hrůzné reality jim zprostředkoval alkohol, nad kterým postupně Filip ztrácí kontrolu. Koncem 80. let je kapela na výsluní a je jí uděleno oficiální povolení ke koncertování. Vznikají nejpopulárnější písně například „Marilyn Monroe“ nebo „Žiletky“. V roce 1991 vychází první deska „Nalej čistého vína, pokrytče“. Další desky pak na sebe nenechají dlouho čekat. Na konci roku 1997 se hektický styl života spojený s bujarými večírky fatálně projevuje na Topolově zdraví. Podstupuje odvykací kúru a řadu operací. Při poslední z nich je mu odebrána polovina slinivky a nařízena abstinence.²⁸ O tomto tématu je v současnosti ochotný velmi otevřeně vyprávět. Prozrazuje, že alkohol mu nikdy nepomohl napsat něco skutečně hodnotného. Nejvíce začal pít po revoluci, když přišla vlna euforie, následně pak po krachu jeho vztahu.²⁹ Změna, kterou s sebou abstinence nesla, vynucené zklidnění, se na něm výrazně podepsala. Je velmi zajímavé pozorovat rozdíl v rozhovorech vedených s Topolem před tím, než se „podruhé narodil“, a poté. Ještě výrazněji je znovuzrození cítit v jeho tvorbě. Stává se mnohem méně razantní, spíše se

26 Ležák M.: Připadám si jako ementál, tvrdí o sobě Filip Topol. *Melodie*. 1992, roč. 30, č. 10, s. 13.

27 Pašmik J.: Psí vojáci v časech míru: Znovuzrozený Filip Topol to zkouší s novou múzou. *Respekt*. 2003, roč. 14, č. 42, s. 21.

28 Pašmik J.: Psí vojáci v časech míru: Znovuzrozený Filip Topol to zkouší s novou múzou. *Respekt*. 2003, roč. 14, č. 42, s. 21.

29 Wanatowiczová K.: Čekání na kopanec. *Týden*, 2006, roč. 13, č. 33, s. 45.

jedná o intimní zpovědi.³⁰ Vychází album „Střepy“, které je recenzemi vychvalováno.³¹ Naproti tomu další desku „Těžko říct“ přijímají kritici s rozpaky, Jaroslav Pašmik dokonce mluví o kroku stranou.³²

Přestože ve starších rozhovorech Filip Topol prohlašuje, že Psí vojáci skončí až na hřbitově,³³ ukončila v září 2011 kapela Psí vojáci svou činnost. Fungovala tak 32 let. Podle oficiálních webových stránek Psích vojáků není důvodem rozpadu kapely zdravotní stav Filipa Topola. Ten je víceméně stabilizovaný a autor si bere nekončící dovolenou. Naposledy se objevil na pohřbu Václava Havla 23. prosince 2011.

4 Dílo

Rozsah schopností a zájmů Filipa Topola je velmi široký a hudbu výrazně překračuje. Pochopitelně ale zůstává v první řadě hudebníkem. Mimo to hrál hlavní roli ve filmu Zdeňka Tyce „Žiletky“, k němuž vytvořil i hudbu.

Napsal tři novely a k nim si sám nakreslil ilustrace. Neměla bych opomenout ani to, že do roku 1990 se živil jako programátor.³⁴

Tato práce se zaměřuje především na Topolovy texty, jak prozaické, tak písňové. Nejprve ale ještě dodám několik informací o jeho hudebním díle, aby byl přehled této oblasti ucelený.

4.1 Dílo hudební

Zmínila jsem, že Filip Topol začal velmi brzy hrát na klavír. Sám říká, že zpočátku především z donucení svých rodičů. Postupně si ho ale zamiloval a za jiný hudební nástroj ho už nevyměnil. Vznik a stručná historie Psích vojáků je popsána výše, a proto ji pouze doplním o některá stěžejní fakta. Psí vojáci koncertovali v základním složení klavír, basa, saxofon. Právě kvůli této sestavě byli někdy mylně označováni za jazzovou skupinu. To Topol výrazně popírá. Psí vojáky staví na pomezí bigbítu a vážné hudby.

30 Pašmik J.: Psí vojáci v časech míru: Znovuzrozený Filip Topol to zkouší s novou múzou. *Respekt*. 2003, roč. 14, č. 42, s. 21.

31 Mandys P.: Otevřenost až na práh bolesti. *Týden*. 1999, roč. 6, č. 28, s. 50- 51.

32 Pašmik J.: Psí vojáci v časech míru: Znovuzrozený Filip Topol to zkouší s novou múzou. *Respekt*. 2003, roč. 14, č. 42, s. 21.

33 Poláček T.: Psí vojáci skončí až na hřbitově. *Mladá fronta Dnes, Víkend*. 2004, roč. 15, č. 253, s. E/4

34 Peňás J.: Mý strašidla jsou z masa a kostí. *Respekt*. 1999, roč. 10, č. 29, s. 12.

Případně ještě přidává, že částečně byli skupinou punkovou.³⁵

Psí vojáci vydali celkem 13 studiových alb, 6 alb živých, jednu kompilaci a jeden singl. Jejich písně jsou do jisté míry ukotveny v povědomí české veřejnosti. Znají je nejen ti, kteří normalizaci zažili, ale i ti, kteří se o ni a o kulturu s ní spojenou zajímají. Zájem mladší generace dokazuje atraktivitu jejich hudby (pochopitelně spojenou s touhou dozvědět se víc o minulosti).

Studentku Sabinu Suljakovičovou dokonce jejich hudba inspirovala natolik, že v rámci své bakalářské práce vytvořila ilustrace k jejich písňovým textům.³⁶

Přestože písně, které Topol napsal pro skupinu, jsou nejmarkantnější částí jeho hudební tvorby, je to pouhá výšeč. Nesmím opominout hudbu scénickou („Sbohem Sokrate“, „Miláček“), filmovou („Sestra“, „Žiletky“) a dále jeho sólová alba „Střepy“, „Sakramiláčku“ a „Filip Topol and Agon Orchestra“.

4.2 Dílo literární

Slovníky spisovatelů i obecné přehledy současné české literatury Filipa Topola buď nezmiňují vůbec, nebo jen okrajově. Pokud je zmíněn, tak jako bratr Jáchyma Topola, syn Josefa Topola, nebo jako známý textař a lídr kapely Psí vojáci. Výjimkou je kniha „Literární bludiště“³⁷, která se zabývá polistopadovou prózou. V ní je k nalezení o Topolově literárním díle několik drobnějších zmínek. Většinu informací použitou k interpretacím tak přebírám z rozhovorů s autorem a z recenzí.

4.2.1 Přehled vydaných a plánovaných próz

První známky Topolových literárních ambicí jsou patrné již v roce 1979, kdy sepisuje své zážitky. Krátce po čtrnáctých narozeninách zápisky šíří mezi své přátele. Vzniká novela vydaná v roce 1994 „Mně 13“. Po čtyřech letech následuje další novela „Karla Klenotníka cesta na Korsiku“. Později jsou obě doplněny o kratičkový útvar „Zápisky milencovy“ a vychází společně v jedné publikaci, jež se jmenuje „Tři novely“.

Topolovy plány, co se literatury týká, byly ale mnohem smělejší. Časté zmínky

35 Ležák M.: Připadám si jako ementál, tvrdí o sobě Filip Topol. *Melodie*. 1992, roč. 30, č. 10, s. 12 - 13.

36 Suljakovičová, S.: *Ilustrace poezie Filipa Topola*. Plzeň, 2007. Bakalářská práce. Západočeská univerzita, Ústav umění a designu. Vedoucí práce Josef Mištera.

37 Machala L.: *Literární bludiště*. Brána, Praha, 2001.

o rozpracovaných knihách nacházím v rozhovorech, které poskytl. V jednom z nich podotknul, že do 37 let by chtěl napsat skutečně veliký román.³⁸ Rozhovor byl uskutečněn v roce 1999 a jím určený limit tak v roce 2002 vypršel. Novela „Karla Klenotníka cesta na Korsiku“, velká svým obsahem, už byla v té době hotová a Topol měl na mysli pravděpodobně něco nového. Román, nikoli novelu nebo jejich soubor, však nikdy nepublikoval.

V roce 1992 měl rozpracovanou knihu o Kyliánovi Nedorym ze stejnojmenné písně.³⁹ Kyliána původně stvořil jako svého přítele, když se cítil sám. Ten se postupně změnil v monstrum, které na něj při psaní mělo autodestruktivní účinky. Mohu se jen domnívat, že právě proto taková kniha nikdy nevyšla. Ve stejné době se svěřuje i s myšlenkou sepsat své vzpomínky, přičemž vzniklé dílo by bylo skandální, protože by zachoval původní jména postav.⁴⁰ Ani takový román však nevznikl.

Dalším nedokončeným dílem je kniha o klasické hudbě 18. století, v jejímž centru by stála osobnost Wolfganga Amadea Mozarta.⁴¹ Posledními rozpracovanými pokusy je pak láska muže, který žije ve městě,⁴² a román s pracovním názvem „Kýchnout“⁴³ (nedomnívám se, že by šlo o jedno dílo). Kromě toho ho přátelé přesvědčovali, aby sepsal zpověď o svém přerodu do abstinence.

Po shrnutí všech rozpracovaných, plánovaných a nikdy nevydaných děl se může realizované literární dílo jevit velmi skromně. Věřím, že jeho interpretací dokážu, že i to „málo“ je umělecky hodnotné a nemělo by být opomíjeno.

4.2.1.1 „Mně 13: Život v Praze“

První vydaná novela se odehrává a současně vzniká v Praze krátce po založení skupiny Psí vojáci. Je svědectvím o době a atmosféře, ve které Topol vyrůstal (tj. Praha na přelomu 70. a 80. let).

Autentická tvorba je v nejnovější české literatuře novou, výraznou a svébytnou oblastí, která se velmi rychle rozvíjí. Protože česká literatura po roce 1989 není dosud

38 Mandys P.: Roker v mléčném baru. *Týden*. 1999, roč. 6, č. 28, s. 50 – 51.

39 Ležák M.: Případám si jako ementál, tvrdí o sobě Filip Topol. *Melodie*. 1992, roč. 30, č. 10, s. 12 - 13.

40 Tamtéž.

41 Rudiš J.: Si nemám na co stěžovat. *Právo: příloha Salon*. 1999, roč. 9, č. 12, s. 1 – 3.

42 Wanatowiczová K.: Čekání na kopanec. *Týden*. 2006, roč. 13, č. 33, s. 42 – 45.

43 Pašmik J.: Psí vojáci v časech míru: Znovuzrozený Filip Topol to zkouší s novou múzou. *Respekt*. 2003, roč. 14, č. 42, s. 21.

zevrubně zmapována a popsána, čerpám především z díla Lubomíra Machaly. Uvádí, že jedním z nejvíce se rozvíjejících žánrů je právě deníková a memoárová próza. Za rozmach této tvorby může podle něj detabuizace, liberalizace, i to, že dříve zakázaní autoři mohli opět publikovat knihy. Také bylo možné zpětně vydávat knihy, které svým obsahem odporovaly bývalému režimu, za něž by mohli být jejich tvůrci stíháni. Dalším faktorem je vyšší čtenářský zájem o vzpomínkovou tvorbu. Vítají ji i nakladatelé, protože je pro svou atraktivitu čtenářem žádána, kupována a zaručuje jistý výdělek.⁴⁴

Autobiografické knihy je možné rozdělit na kvalitní práce literátů (V. Černý, J. Hiršal, B. Hrabal), práce veřejně známých osobností, které si nechaly při psaní poradit zkušenější osobou (J. Sovák, V. Brodský, oběma s psáním pomáhala S. Kopecká) a vyznání psaná za účelem terapie doporučené lékařem (E. Kantůrková, K. Veverková, I. Landsmann). Další skupinu pak tvoří memoáry milenek, tajemníků, osobních strážců, hvězdiček, psané především za účelem zisku. Ty začínají vznikat od druhé poloviny 90. let a dokládají smutnou realitu, že kniha, dříve vážená, dlouho sháněná až vymodlená, se mění v pouhou věc, zboží. Tento fenomén v literatuře se nazývá komercializace. Mnohem více záleží na propagaci a líbivosti titulu, než na jeho skutečné kvalitě.⁴⁵

Ani do jedné z výše zmíněných skupin kniha „Mně 13“ zcela nespadá. Především proto, že ji Topol napsal ve 13 letech. To znamená, že ho stěží mohu považovat za literáta nebo známou osobnost. Novela nevzniká ani jako terapie.

Jaká je motivace autorů, podávat svědectví o své době? Obecně je jí určitě snaha pravdivě vylíčit nedávnou historii. V případě vzpomínek meziválečných a poválečných i varovat a neustále připomínat, co vše se odehrálo v předcházejících letech.

Konkrétně Topolovy pohnutky ke psaní jsou s ohledem na jeho věk nejspíš mnohem pestřejší. Jednak své vyznání napsal z prosté (snad ještě i dětské) touhy sdělit „*vo sobě každou podrobnost*“⁴⁶, zapříčiněné užasnutím a vytržením nad tím, co okolo sebe vidí. Psal ale i pro sebe, aby zachytil něco, co může pominout a co chce uchovat. Doslova říká: „*Chci něco udělat, aby po mně něco zůstalo. Proto taky píšu, hraju šest let na piáno a maluju.*“⁴⁷

44 Machala L.: *Literární bludiště*. Brána, Praha, 2001, s. 33 – 41.

45 Tamtéž.

46 Topol F.: *Tři novely*. 2. vyd., Maťa, Praha, 2006, s. 15.

47 Tamtéž, s. 19.

Mimoto je možnou motivací i snaha získat nadhled a podívat se na svůj život zvenčí.

Hlavním autorským záměrem je absolutní pravdivost vyprávění. Topol ji předznamenává hned v úvodu „Mně 13“ ústy svého knižního já, Patricka. Upozorňuje na to, že vše bude psát podle pravdy. Podruhé stejnou informaci opakuje v doslovu připojeném o 20 let později, tedy v roce 1999. Míra stylizace Topolova díla není zřejmě nejvyšší a téměř kopíruje jeho život.⁴⁸ Informace, které nám v knize bude předkládat, tedy nebudu zpochybňovat.

Pohled nedospělého na život na přelomu 70. a 80. let je vcelku ojedinělý. Dalo by se říct jediný, protože dílo s obdobnou tematikou psané takto mladým autorem jsem nenalezla. Většina knih s podobným námětem, často vzpomínková nebo psaná formou rozhovoru, vychází později, např.: „Magorův zápisník“, „Baráky“, „Obraz doby“. Poslední jmenovaná kniha se formou velmi blíží podobě „Mně 13“, není ale zdaleka tak autentická, protože právě k jejímu sepsání došlo s velikým časovým odstupem.

Topolovo sdělení nebylo původně určeno pro širokou veřejnost. Šířil ho pouze v okruhu svých známých v devíti kopiích.⁴⁹ Vzhledem k tomu, že psal, co zrovna zažíval, je deník bezprostřední, spontánní a dalo by se říci, že i syrový. Přestože někdo může namítat, že je to próza primitivní, právě tato vlastnost zaručuje undergroundem tolik požadovanou autenticitu. Nedá se ovšem zpochybnit názor Jiřího Peňáse,⁵⁰ že stylisticky „Mně 13“ není úplně dokonalé a místy působí až úsměvným dojmem. Vzápětí ale dodává, že „Mně 13“ je dílo hotové a že stvrzuje autorovu uměleckou vyzrálost, jež nemusí čekat, až dospěje.

Děj

Novela nemá ucelený děj směřující k pointě. Jde o proud stejně důležitých událostí, jež se skládají ve vyprávění o nekončícím večírku. Deníkové zápisky podchycují jen to, co autor uznal za vhodné. Co bylo pro něj důležité, nové a zajímavé. Chlubí se svými úspěchy, ale prozrazuje i věci, které se mu příliš nepodařily. Skutečnost nepřikrášluje. Vše probíhá zrychleně, překotně. Čtenář není zahlcen malichernými informacemi nebo rozvláchnými popisnými pasážemi. Na několika místech a hlavně pak v závěru díla

48 Peňás J.: Portrét umělce ještě jako štěněte. *Mladá fronta Dnes*. 1994, roč. 5, č. 180, s. 11.

49 Topol F.: *Tři novely*. 2. vyd., Matá, Praha, 2006, s. 57.

50 Peňás J.: Portrét umělce ještě jako štěněte. *Mladá fronta Dnes*. 1994, roč. 5, č. 180, s. 11.

registruji autorovu nedůvěru v život, který vede, a vnímání jeho „vedlejších účinků.“

„JE MI 13! Nesmím to přehánět, vidím úplně jasně svoje nikotinem shnilý plíce a v palici mi třeští tanec odumírajících buněk. Vim, že brzo umřu, počítám tak ve dvaceti. Ani se mi moc nechce.“⁵¹

Přestože je známo, ve kterém roce se celý příběh odehrává, přesná data zápisů uvedena nejsou. Orientace je tedy přibližná, pouze podle svátků a datově ukotvených událostí (Velikonoce, „Pašijové hry“⁵²).

Text není členěn do kapitol. Je složen z větších textových jednotek, které odpovídají jednotlivým deníkovým zápisům. Některé myšlenky, jsou graficky vyčleněny.

Postavy

Topol dedikuje novelu bratrovi, ale adresována je veškerým jeho přátelům, kteří se v knize objevují. Čtenáři je tak představeno přes čtyřicet postav. Ty jsou, hned po jazyku díla, jeho druhou nejzajímavější složkou. Jde o skutečné osobnosti, Topolovy přátele, umělce. Někteří se objevují častěji, jiní mizí prakticky v okamžiku, kdy jsou zmíněni.

Jména postav musela být, kvůli nebezpečí, že by se některá z kopií dostala do rukou StB, změněna.⁵³ To mě snadno vyprovokovalo k pokusu dešifrovat všechny postavy. Je to však možné pouze u minima z nich. Kromě vypravěče Patricka (Filip Topol) je průhlednější osobnost jeho bratra Jakuba (Jáchym Topol) a spoluhráčů z kapely Psychadelický štekot (Jan Hazuka, David Skála). Většina postav zůstává skryta, protože jejich přímá charakteristika (tj. charakteristika předložená vypravěčem) je prakticky nulová. Charakteristické znaky, jako je tělo, tvář, povaha, jméno nebo oděv,⁵⁴ jsou nezřídka zamlčeny. Autor předkládá pouze dominantní, ale zároveň nicneříkající (na nikoho přímo ukazující) rysy. Podoba postav není definitivní, mění se i vztah autora k jednotlivým z nich.

Jména postav se zdají být nemotivovaná. Nepoukazují na určitou vlastnost

51 Topol F.: *Tři novely*. 2. vyd., Maťa, Praha, 2006, s. 19.

52 Pašijové hry jsou jedním z hudebních projektů The Plastic People of the Universe (1978).

53 Topol F.: *Tři novely*. 2. vyd., Maťa, Praha, 2006, s. 57.

54 Hodrová D. a kolektiv: *...na okraji chaosu...: poetika literárního díla 20. století*. Torst, Praha, 2001, s. 560 – 561.

nositele. Možná není na místě motivovanost jmen zkoumat, pokud máme na paměti, že byla změněna tak, aby nebylo možné kohokoli rozpoznat. Jsou redukována pouze na jména křestní nebo přezdívk. Příjmení se vyskytují pouze dvě.

Pravda je taková, že bych se musela v okruhu těchto lidí pohybovat, abych dokázala všechny identifikovat. Druhou možností je pochopitelně i kontaktovat autora. To se mi bohužel nepodařilo. I tak ale zůstává otázkou, zda by byl ochoten utajené prozradit.

Hlavní postavou je sám Filip Topol proměněný ve vypravěče Patricka. Je nedočkavý, dychtivý, nadmíru vnímavý, citlivý a křehký. Patrick není vševědoucím vypravěčem. Provádí čtenáře svou Prahou (respektive jejími hospodami a byty umělců). Praha je přitom v tomto případě důležitá, protože v jiném městě by autor nic z popisovaného nezažil. Deníku svěřuje nejen své zážitky, ale i myšlenky a domněnky. Nacházíme také časté vnitřní monology.

Na mnoha místech Patrick odkazuje na své oblíbené hudební skupiny a spisovatele (české i zahraniční). Z hudebníků jsou to: C. Niemen, The Plastic People of the Universe, Yes, J. S. Bach, H. Berlioz, The Doors, Bluesberry, The Rolling Stones, Led Zeppelin a ze spisovatelů: A. Ginsberg, J. Kerouac, F. Kafka, T. Williams.

Kromě těchto odkazů nalézám neucelené informace o rodinných vztazích a hlavně o jeho vztahu k bratrovi. Patrick svého bratra Jakuba, který vyžaduje, aby se mu říkalo Josef, bezmezně obdivuje.

„Josef byl vosobnost, muj orientační bod.“⁵⁵

„Josef je muj náboj. Dyby nebylo Ho, tak bych shnil.“⁵⁶

„Já Josefa vobdivuju.“⁵⁷

Patrick se chodí rodičů ptát, jestli smí zůstat venku a několikrát je mu i za pozdní příchod vyčiněno, jinak jsou ale rodiče zmiňováni pouze ojediněle a úplný obraz o rodinných poměrech prezentován není.

55 Topol F.: *Tři novely*. 2. vyd., Maťa, Praha, 2006, s. 23.

56 Tamtéž, s. 27.

57 Tamtéž, s. 33.

Jazyk

Prvotina Filipa Topola je specifická především svým jazykem. Kateřina Valentová tento způsob zapsání označuje jako fonetický přepis.⁵⁸ Kniha je skutečně napsána tak, jak její vypravěč mluví, tj. nebere si servítky, pro ostřejší slovo nejde daleko a se spisovností si hlavu příliš neláme. Výraz třináctiletého vypravěče je tak absolutně pravdivý a ryzí. Čtenář si na neobvyklý způsob zápisu velmi brzy zvykne a jazyková „nesprávnost“ tak rozhodně není na překážku.

Pochopitelně se můžu ptát, proč vlastně „Mně 13“ vyšlo (nikoli proč bylo napsáno). Předpokládám, že Topol cítil neodbytnou potřebu poukázat na to, jak mohla být 70. a 80. léta vnímána dítětem (byť výjimečným) a obeznámit s tím širší veřejnost. Možná si uvědomoval, že jeho popularita zajistí čtenost a byl podle sebe povinen předat tento odkaz budoucí generaci. K. Valentová tvrdí, že za vydáním stojí neustálá snaha Filipa vyrovnat se Jáchymovi. Dokazuje to tím, že nedlouho před „Mně 13“ vychází Jáchymova „Sestra“.⁵⁹

V souvislosti s přehledem plánovaných děl se nabízí i otázka, proč Topol v novele „Mně 13“ dodatečně neupravil jména postav na původní. Tím by vznikla kniha, o které přemítal v roce 1992. Zejména by se ale narušila autenticita vyprávění. To, jaké nebezpečí hrozilo s prozrazením. Tudíž by jedna rovina díla, kterou bychom neměli opomíjet, byla úplně vymazána.

Čtenářsky „Mně 13“ nebylo neúspěšné. Nakladatelství Maťa uvádí i nutný dotisk díla, což není při míře konkurence úplně obvyklé. Dílo bylo velmi kladně (i když ne často) recenzováno.

4.2.1.2 „Zápisky milencovy“

Poslední Topolův zveřejněný literární počín je pětistránkový text. Jeho nevelký rozsah zapříčinil rozpačitou reakci kritiky. Vzhledem k tomu, že je vydáván v knize s názvem „Tři novely“, je možné, že nesplnil očekávání. Anna Cermanová jde ve své kritice ještě dál a tvrdí, že příště by vydání „Mně 13“ a „Klenotníka“, které jsou

58 Valentová K.: Když mu bylo třináct. *Labyrint revue*. 1997, č. 7, s. 16.

59 Valentová K.: Když mu bylo třináct. *Labyrint revue*. 1997, č. 7, s. 16.

plnohodnotnými díly, mohlo být o tento přívazek lehčí.⁶⁰ Přiklání se k tomu nazývat jej básní v próze. Já se budu držet označení *zápisky*, které mi připadá nejvhodnější a výstižné.

Připouštím ale, že v kontextu obou větších příběhů působí „Zápisky“ vskutku nevyrovnaně. Rozhodně si však nemyslím, že by bylo správné je vymazat. Naopak považuji za umění vyjádřit vše potřebné na několika stránkách.

Je nutné vycházet z posledních řádek textu, kde je přímo řečeno, že cílem je prostě popsat jeden vztah a udělat někomu radost. Nic víc, nic míň. Topol si uvědomuje, že současný svět je studený a láska je jediná hodnota, která tento chlad narušuje. Pro toho, kdo by hledal v „Zápiscích“ něco věcného, hmatatelného, bude tento text pravděpodobně nepochopitelným. Já v něm nacházím víru v lásku, odvahu obětovat se pro druhého a měnit své plány.

Děj

Zápisky jsou vzpomínkou na lásku jednoho nevšedního bezejmenného páru. Jsou psány ich formou z pohledu zamilovaného muže. Láska, kterou zažívá, je neočekávaná a velmi intenzivní. A to i přesto, že jeho partnerka je tajemná, chladná a až mrazivě netečná. Celý příběh se odehrává v bývalém skladišti ledu na periferii města na severu, které není blíže specifikováno. Zatímco on je se vztahem nadmíru spokojený, a bezmezně svou lásku obdivuje, ona touží po tom, aby se změnil. Naznačí mu, že klavír, na který hraje, vydává moc teplý a hřejivý zvuk a ona by upřednostňovala důstojný, studený zvuk cembala. Hned poté znenadání odchází. Jejich vztahu tak neodporuje žádná vnější překážka, jakou je například nepochopení společnosti. Jediné, co je vyžadováno pro spokojené soužití, je změna hudebního nástroje. Tedy ústupek z jeho strany. Ten je přislíben v básni, která se v textu nachází. Milenec v ní slibuje kýženou změnu hudebního nástroje a vyzývá svou lásku, aby se vrátila. Ta jeho prosbu vyslyší a v závěru se vrací. Slib z básně je splněn. Klavír je nahrazen varhanami, pár se společně stěhuje do malého kostela a milenci jsou šťastni. Zápisky jsou pak vloženy do lahve a vhozeny do Labe. Později jsou nalezeny finskými rybáři v Severním moři.

60 Cermanová A.: Výlov v temných vodách pod hladinu nevidíš. Leccos nečekaného vyplave. *Tvar*. 2007, roč. 18, č. 2, s. 19.

Postavy

V „Zápiscích“ vystupují pouze dvě postavy. Muž a jeho partnerka. Jejich podoba, charakter ani původ nejsou představeny. Potkali se na nádraží a zamilovali se na první pohled. To jediné, co podle autora potřebuje čtenář vědět, je, že je spojuje milenecký vztah.

On přijel do města za klidem a hraje na klavír. Je skutečně zamilovaný, věrný.

Ona je zahalená mrazivým závojem. Kamkoli se hne, provází ji zima. Dělá jí radost, když mráz kreslí na okna, když sněží nebo když se její milý probouzí celý fialový zimou. Výskyt slov spojených se zimou, jako je sníh, mráz, led, jinovatka, je v souvislosti s ní nadprůměrný, a tak je hned zřejmé, že nepůjde o obyčejnou ženu. V básni, kterou jí milenec napíše, poté co odejde, je titulována jako Zima, královna sněhu a ledu. Tuto nemluvnou záhadnou bytost vnímá A. Cermanová jako personifikaci zimy. Vylučuje to ale možnost, že by partnerkou byla žena z masa a kostí? Vše provázející zima by stejně tak mohla značit zveličení příznačné vlastnosti ženy, tj. její chladnost, vlažnost, lhostejnost. Obecněji pak studenost celého světa, která je autorem tolik pocítována. Přítomnost zimy by také mohla značit trvání lásky jako takové. Pak by věta: „*I když občas pochybuju, že se dožiju jara, přesto, nebo právě proto se těším z každého nového dne.*“⁶¹, mohla znamenat i to, že pokud Ona (zima, síla vztahu) zmizí, On se utrápí.

Není jasné, jak vztah těchto dvou neznámých pokračuje.

4.2.1.3 „Karla Klenotníka cesta na Korsiku“

Novela „Karla Klenotníka cesta na Korsiku“ byla oceněna jako nejlepší prozaické dílo roku 1999. Jako jediná z Topolových novel je zahrnuta v přehledu polistopadové prózy a dokonce jí byla věnována samostatná interpretace v knize „V souřadnicích volnosti“. Kniha vyvolala spoustu ohlasů (například z pera A. Hamana a A. Zemančíkové). Těmito kritiky je ceněna především pro nevšednost námětu, suverenitu autorova projevu a schopnost vyjádřit obrazně své pocity na malé ploše. V závěrech pak knihu hodnotí jako jedinečný a výjimečný klenot současné české prózy.⁶²

61 Topol F.: *Tři novely*. 2. vyd., Maťa, Praha, 2006, s. 97.

62 Zemančíková A.: Orfeus poté, co vyšel z Hádu. *Literární noviny*. 1999, roč. 10, č. 38, s. 8.; Haman A.: Prozaický klenot o novém Vilémovi. *Nové knihy*. 1999, roč. 39, č. 32, s. 1, 4.

V této cestopisné a dušezpytné⁶³ novele o putování Karla Klenotníka do Itálie se plně realizuje romantická povaha Topolovy tvorby, pro kterou je vyprávění v duchu sentimentálních cest příznačné.⁶⁴ Vykonávání poutí není v literatuře nic neobvyklého. Chronotop cesty se objevuje již od antiky (Homer: „Odyssea“) a je oblíbeným a často využívaným. Není tomu jinak ani v současné české literatuře (D. Hnát: „Cesta Hnátova“, M. Viewegh: „Účastníci zájezdu“, J. Topol: „Výlet k nádražní hale“). Takové vyprávění umožňuje hrdinovi neustále pobývat mezi lidmi, setkávat se s nimi a navazovat kontakt. Na druhé straně poukazuje i na nezáměr druhých lidí, na lidské nepochopení a míjení, které v důsledku může osamělost a dezorientaci putujících hrdinů zveličit.⁶⁵ Jedním z cílů, které si autoři kladou, je najít tu správnou cestu.⁶⁶

Hlavní posun se nakonec odehrává v hrdinovi samotném. Pro romantickou literaturu je typické, že poutník skrze svou cestu takřka znovuobjevuje sebe samého. Stejně jako se hledá Klenotník (přesněji hledá v sobě klid), se hledal i Vilém z Máchova „Máje“. Tato skutečnost nebyla rozhodně přehlédnuta a je zmíněna hned v několika kritikách.⁶⁷ Základním poznatkem je, že Topolova cesta má, stejně jako cesta Máchova, hluboký smysl. Splní se totiž hrdinou vytčený cíl.

Autor skutečně pár let před sepsáním novely Itálii navštívil.⁶⁸ Není přitom jediným a zdaleka ne prvním z českých literátů, který odjel do Itálie a poté o svém putování zanechal zprávu. Cestu na jih popisuje ve svém díle Jan Werich a obdobně se nechal Itálií inspirovat i Karel Čapek. Na něj měla dokonce Itálie obdobné účinky, jako má v knize na Klenotníka.⁶⁹

Děj

Dějovou linií je cesta, v jejímž centru stojí Karel Klenotník. Hlavní hrdina se po těžké nemoci vydává z Prahy do Itálie, aby našel, podle svých slov, klid, mír a statiku. Svou cestu bere opravdu vážně a nekompromisně. Je si jistý tím, čeho chce dosáhnout. Za předběžný cíl si volí ostrov Korsiku, ale sám si je dobře vědom toho, že možná skončí

63 Machala L.: *Literární bludiště*. Brána, Praha, 2001, s. 150.

64 Tamtéž.

65 Červenka M. et al: *Na cestě ke smyslu : poetika literárního díla 20. století*. Torst, Praha, 2005, s. 455.

66 Tamtéž, s. 441.

67 Haman A.: Prozaický klenot o novém Vilémovi. *Nové knihy*. 1999, roč. 39, č. 32, s. 1, 4.; Tomáš F.: Křehký klid Karla Klenotníka. *Právo*. 1999, roč. 9, č. 137, s. 13.

68 Mandys P.: Roker v mléčném baru. *Týden*. 1999 roč. 6, č. 28, s. 50 – 51.

69 Haman A.: Prozaický klenot o novém Vilémovi. *Nové knihy*. 1999, roč. 39, č. 32,

úplně jinde. Na Korsice ho láká město Bastia, které má pro něj symbolický význam, protože mu připomíná úsloví „a basta“, konec. V Praze, kde jeho cesta začíná, se nechává bratrem doprovodit na autobusové nádraží a spolu s přítelkyní bratrova kamaráda odjíždí do Itálie. Dívka, jejíž přítomnost se mu zamlouvala, ho opouští ve Veroně a od té chvíle je Klenotník sám uprostřed masy lidí odkázaný pouze na sebe. Společnost mu dělají jen jeho mučivé myšlenky. Připomíná si svou bývalou dívku A. a viní se z rozpadu jejich vztahu. Krátce poté, co je ponechán sobě napospas, ho přepadá neodůvodnitelný pocit strachu, který neúměrně ovlivňuje jeho pohled na svět. Věří, že příčinou oné nejistoty je komunistický režim panující v jeho domovině.

První zastávkou v Itálii je Milán. Po opuštění autobusu se Klenotník ocitá v upoceném, špinavém, přeplněném, hlučném městě, které přináší pouze zklamání a je pevně rozhodnut ho co nejdříve opustit.

Touží odjet do Janova, ale na odjezd autobusu musí ještě necelé dva dny počkat. Nečekaně nabytý čas se rozhodne strávit v hotelovém pokoji, kde ho přepadá Plíživá. Jde o znásobení všech strachů a nejistot, které v sobě Klenotník má. Plíživá ho zcela prostoupí a ovládne. Budí respekt, představuje všechny hrůzy, jež Klenotník zažil a kterých se obává.

Dalšího rána po Plíživé není ani stopy a Klenotník je nadšen. Hltá sluneční paprsky, nepocituje ničivost ruchu a přeplněnost města. Následně však není kvůli nevhodnému oblečení a obutí vpuštěn do katedrály. Krátce poté je v parku prohledán italskými policisty, protože dle jeho zevnějšku usoudili, že užívá drogy. Jako završení všech negativních zážitků nedokáže najít vchod na koupaliště, které pro něj bylo příslibem klidu a úlevy. Rezignuje a zmožený odchází na ubytovnu přežít čas zbývající do odjezdu do Janova.

Milán se tedy nestává místem, kde by pocítil Itálii. Zpětně je vnímán jako soupeř, který nebyl poražen, avšak Klenotník se domnívá, že ho určitým způsobem posílil.

V okamžiku opuštění Milána se poutníka zmocňuje nová naděje a nadšení. Ty se vytrácí vinou spolucestujících již v autobuse. Jestliže byl Milánem znechucen, Janov ho pak přímo zničil.

Urychleně vyhledává vlakové nádraží. Bez rozmyslu a takřka intuitivně odjíždí do městečka Santa Marghereta, odkud by rád pokračoval trajektem na Korisku. Opět

záhy ztrácí naději, nevidí jakékoli východisko, a přepadají ho myšlenky na sebevraždu.

Sebevražda v nejmladší české literatuře není neobvyklým motivem. Jako jediné možné řešení se vyskytuje například v díle V. Mertla, P. Rákose, J. Kratochvila. Nehledě na to, že nejen literární hrdinové, ale i tvůrci samotní této iluzi východiska podléhají (P. Rákos, L. Tomin).⁷⁰

V tomto místě nelze opomenout myšlenku, že teprve ztráta jakýchkoli iluzí může člověka přiblížit ke skutečné svobodě.⁷¹ Klenotník se totiž ve svém rostoucím zoufalství pomalu propracovává ke svému cíli.

Při dalším útoku Plíživé, tentokrát již na Santa Margharetě, vzpomíná na pobyt v nemocnici, kde lékaři nedokázali zabránit smrti mladé ženy. Zjišťuje, že život, ač ho nevybojoval, je dar a měl by ho prožít, jak nejlépe může. Znenadání dochází k prozření. Smiřuje se s lidskou samotou. Odjíždí do La Spezia a odtud do Benátek, kde stráví tři krásné dny.

Klenotníkovu prozření se nejeví zcela jasně. Santa Margharetta pro něj představovala vysněnou idylu. Konečně spatřil moře a pravý italský poklidný venkov. Poznání jiného mu tak snad umožnilo nalezení sebe sama.

Závěr díla byl napsán až po Topolově operaci a vyznívá mnohem závažněji a chmurněji než předcházející část knihy. To potvrzuje i autor, o této novele mluví jako o veselé a jedině konec knihy je podle něj trochu těžší.⁷²

Postavy

Hlavní a zároveň titulní postavou je Karel Klenotník. Muž, který hledá klid a především hledá sám sebe. Tento bratranec Kyliána Nedoryho má před sebou stále veliké věci a je postavou konstruktivní.⁷³ Uvědomuje si, že si s sebou veze pouze sebe, že cesta, na kterou se vydal, je jen jeho a nikdo jiný ji za něj nevykoná. Snaží se očistit, začít znova, dosáhnout sebeuvědomění a nalézt odpověď na základní lidskou otázku. Pravda, ke které dochází, totiž uvědomění si samoty lidského údělu, je pro něj překvapivě prostá, ale ví, že správná.

Zároveň je plný rozporů. Na jeho vnímání světa má vliv strach, který velmi často

70 Machala L.: *Literární bludiště*. Brána, Praha, 2001, s. 147.

71 Tamtéž.

72 Mandys P.: Roker v mléčném baru. *Týden*. 1999, roč. 6, č. 28, s. 50 – 51.

73 Rudiš J.: Si nemám na co stěžovat. *Právo: příloha Salon*. 1999, roč. 9, č. 12, s. 1 – 3.

pocituje, i když neumí říct proč, a pak pochopitelně jeho Plíživá. Ta, přestože je jeho součástí, je jakoby jednou z mnoha vedlejších postav. Na rozdíl od nich však pouze neprochází okolo, ale působí na Klenotníka přímo.

Dalšími postavami jsou úředníci, turisté, spolucestující nebo recepční. Vypravěčem jsou představeny velmi úsporně, ale zároveň také věcně a přesně. Na základě jejich majoritních znaků nezobrazuje jen jejich podobu a charakter, ale u některých tak nastiňuje i jejich vlastní příběh. Přestože tito lidé děj ovlivňují, a někteří doslova umožňují jeho pohyb dopředu, pro Klenotníka nic neznamenaají a v mnoha případech jsou mu spíše na obtíž.

Pokud se Karel nebojí, je odvážný, dychtivý a věří. Jakmile ale strach nebo Plíživá udeří, stává se z něj precitlivělá ruina, nespokojená sama se sebou i s ostatními lidmi. Ničí ho hluk, který ve své podstatě znamená chaos. Není schopný se radovat, pocituje ubíjející nejistotu. Jeho cesta, do které dříve vkládal naděje, se mění v bloudění bez cíle.

Neobvyklé jméno Klenotník vybízí k asociacím se slovy jako je klenot, poklad. Motivací jména si však není jistý ani sám autor a přiznává, že nic takového původně neplánoval a pouze se tím bavil.⁷⁴

Obdobně jako u „Mně 13“ jsem velmi brzy došla k závěru, že Klenotníkem je ve skutečnosti Topol. Autobiografické rysy, které postava vykazuje, jsou naprosto přímočaré. V mém přesvědčení mě utvrzuje nejen L. Machala v knize „Literární bludiště“. Stejně jako F. Topol má Karel bratra, prodělal těžký záchvat slinivky a říká o sobě, že je hluboce poznamenaný komunismem. Mimoto na mnoha místech používá hudební terminologii. Přestože není explicitně řečeno, že je hudebníkem, v hudbě se rozhodně orientuje.

Jazyk

Vyprávění plyne velmi klidně, Topol není hysterickým vypravěčem. Píše o hrůzných věcech se samozřejmou lehkostí a citlivostí. Nacházejí jako inspiraci svého oblíbeného autora Stendhala,⁷⁵ vrací se k původním způsobům vyprávění. Dokládá to i použitím prvního písmene ze jména jeho bývalé přítelkyně (odkaz na romány 19. století). Novela je pro svůj jazyk, tvořené obrazy a zvuky,⁷⁶ často označována jako

74 Mandys P.: Roker v mléčném baru. *Týden*. 1999, roč. 6, č. 28, s. 50 – 51.

75 Rudiš J.: Si nemám na co stěžovat. *Právo: příloha Salon*. 1999, roč. 9, č. 12, s. 1 – 3.

76 Zemančíková A.: Orfeus poté, co vyšel z Hádu. *Literární noviny*. 1999, roč. 10, č. 38, s. 8.

básnická próza. Specifický je i vyšší výskyt archaismů (již název díla). Stojí tak proti postmodernistickému způsobu psaní.

Zajímavé je, že vyprávění, psané striktně v ich formě, na několika místech přerušuje pohled seshora (tedy er forma), který konstatuje, jak se Klenotník cítí apod. Časté jsou také monologické reflexivní pasáže a dialogické promluvy s Plíživou.

4.2.2 Písňová tvorba

Pro Topolovy písně je typické vyprávění příběhů, hledání inspirace v sobě samém, autobiografický postoj a naléhavé vyznění textů. Přestože nacházím mnoho společných znaků platných pro celé dílo F. Topola, v hudebních textech je podle mě zaznamenatelný určitý vývoj. Jeden z klíčových zlomů přichází v roce 1997. Po operaci slinivky a následném přechodu do abstinence, kdy se autor dostává do izolace a více se uzavírá do sebe, se texty stávají mnohem klidnějšími a méně drsnými. Protože jde o písně, jsou texty velmi rytmické a jednotlivé verše se často rýmují, i když rýmové schéma nemusí být vždy dodrženo stoprocentně. Pro srovnání a odhalení míry posunu a jeho projevů vedle sebe postavím texty z alba „Nalej čistého vína, pokrytče“, které obsahuje texty napsané v 80. letech, a novější album „Myši v poli a jiné příběhy“ (1999). Vybrala jsem taková alba, aby byl časový rozdíl mezi nimi vyšší a mnou předpokládaná proměna tak byla patrná.

4.2.2.1 „Nalej čistého vína, pokrytče“

První rozebíraná deska Psích vojáků, jejíž název je jedním z veršů písně „Poseru se štěstím“, obsahuje devět textů. Nejznámějšími z nich jsou bezpochyby písně „Marylin Monroe“ a „Znám svého známého“. Obě se pokusím interpretovat, najít shody i s ostatními písněmi a zobecnit povahu raných autorových hudebních textů. Zaměřím se především na tematickou složku písní. Mimoto se pokusím odhalit, zda je mezi jednotlivými písněmi nějaká spojitost a vzájemná návaznost jedné na druhou.

„Marylin Monroe“

Tato píseň je založena na autorově osobní zkušenosti.⁷⁷ Vypráví o krásné dívce, velmi podobné Marylin Monroe a zobrazuje, jak ji všichni muži zvou na víno a všelijak se jí snaží vlichotit. To samé musí dělat i její partner, aby si ho vůbec všimla. Ten už nemůže její přezíravost dále vydržet. Myslí si, že skutečně nemá takové ponižování zapotřebí, a proto jí oznamuje, že je na čase se rozejít. Na to se Marylin jen usměje a podívá se na nebe, jako by ji to nijak nezaskočilo ani nemrzelo. Plně tak chápu jejího již bývalého přítele, který radši půjde se známým do hospody na pivo, než aby se bezmocně díval na to, jak všichni muži svlékají jeho dívku očima.

„Znám svého známého“

Poslední báseň na albu začíná vcelku optimisticky. Neznámý známý je podle vypravěče chlapíkem, který se neustále něčemu směje. Později ale dochází k tomu, že jde o muže, který se přetvařuje a má na kahánku. Báseň graduje v blížící se tragický konec člověka. U vypravěče nezaznamenávám žádné stopy lítosti nebo snahu pokrytci pomoci. Stěžejní je, že známý si hraje na něco, co není. Na první pohled se jeví jako „veselý týpek“, ale smrt koukající mu z očí, mluví za něj. Je to pokrytec, a proto není divu, že se píseň dostala právě na toto album.

„Nalej čistého vína, pokrytče“ tvoří vesměs básně, v jejichž centru stojí člověk, a to člověk s určitým problémem nebo pocitem. Může jím být pokrytectví, nepochopení, nejistota i vztek. Rozhodně nejde o tvorbu veselou, nabitou pozitivní energií.

Nejvíce mě zaujalo právě pokrytectví a vyšší počet dívek a žen v textech. Dívky a vztah k nim je zmíněn v písni „Černý sedlo“, jejíž hrdina dívky (podle svých slov) nesnáší. Naproti tomu v písni „Bílá a studená“ je vyjádřena touha, aby dívky neumíraly.

Báseň „Černý sedlo“ zároveň poukazuje na ženu – matku, která se snaží varovat svého syna před jeho vášní – motorkou. Nacházíme jistou spojitost mezi ní a básní „Russian mystic pop op. II.“, kde je řečeno, že člověk s černou duší není schopen lásky k dívkám. Odkazovalo by to tak na jezdce z již zmíněné básně „Černý sedlo“. Jakoukoli užší spojitost mezi dalšími písněmi však nenalézám.

77 Ležák M.: Připadám si jako ementál, tvrdí o sobě Filip Topol. *Melodie*. 1992, roč. 30, č. 10, s. 12 - 13.

Všudy přítomný je vzdor autora, který kritikou hrdinů písní dokazuje, že chce žít jinak, pravdivěji než oni.

Chmurnou atmosféru vyvolává i připomínání smrti. Ať už je to zahrávání si se smrtí v případě „Černého sedla“, smrt koukající z očí známého nebo smrt nevyhnutelná, která se již blíží v písni „Bílá a studená“.

Texty z tohoto alba nejsou pro mě vždy zcela průhledné. Je možné je číst znova a hledat nové skryté významy, které do nich autor vložil. Nedomnívám se, že je taková snaha marná, ale najít základní myšlenku se jeví nesnadné až nemožné.

4.2.2.2 „Myši v poli a jiné příběhy“

Album z roku 1999 se skládá ze třinácti písní. Pokusím se na něj nahlédnout stejnými očima jako v případě předchozího alba. Taktéž rozeberu dvě písně a budu hledat souvislosti mezi jednotlivými písněmi.

Toto album na mě působí mnohem uceleněji než předchozí. Topol na něm promlouvá k člověku toužícímu po pochopení („Krasobruslař“) a k člověku smutnému („Tak akorát“), kterému ale jeho smutek nevádí. Považuje ho za přirozený a svým zvláštním způsobem si v něm i libuje. Oba nešťastníky se autor snaží povzbudit písní „A mluvil hlas“, jejíž hlavní myšlenkou je, že je třeba udělat první krok a vytrvat ve svém snažení. V dalších písních ale zjišťuje, že lidé se měnit nechtějí, že jsou ztraceni, a láme nad nimi hůl.

Monumentálně působí následující instrumentální skladba „Malá zimní hudba“, která jen umocňuje sílu předchozích písní. Za ní se nachází poslední dvě písně „Představy“ F. Topola z roku 1987 a „Sou pastýři“ J. Topola.

„Krasobruslař“

Hlavní postavou tohoto písňového mikropříběhu je muž hledající porozumění. Touží po někom, s kým by si byl blízký a s nímž by si rozuměl. Svou touhu vyrývá v šifrách do ledu bruslemi. Led ale pokaždé roztaje, a tak jeho snaha vyznívá do prázdna. Píseň poukazuje na marnost bruslařova snažení, ale i na to, jak je důležité, že se snaží a nepřestává.

„Pank – Zamyšlení“

V této písni na první pohled zaujme odklon od lidí. Autorovo postavení zcela mimo společnost je do očí bijící. Na stav věcí se dívá jako nezúčastněný hodnotitel. Do jisté míry se nechá vytušit i stud za to, kam se lidé dopracovali. Prostřednictvím rozhovoru s přítelem v podstatě popisuje bezvýchodnou situaci lidstva, nad kterou jen nevěřičně kroutí hlavou. Poukazuje na první i druhou světovou válku a na dobývání Měsíce, které jen podpořilo nebezpečné pnutí mezi západním a východním mocenským blokem. Domnívá se, že cílem lidstva je vyvraždit se a vlastně mu drží palce, protože by se tím ukončily neúspěšné pokusy a stále hledání nových způsobů, jak ublížit. Autor se svým zklamáním z lidí nijak netají, shledává je bezcitnými a nevšímavými ke svému okolí.

Obě alba jsou velmi chmurná. Příběhovitost z písní nemizí, ale mění se autorův postoj k lidem, kteří v novějších písních zastupují pouze šedivou masu, kdežto v tvorbě rané stál člověk často v centru samotné básně („Kylíán Nedory“, „Marylin Monroe“). Zatímco první album kritizuje konkrétní existence a situace, druhé vráží políček celé společnosti. Zoufale přihlíží, jak je lidstvo neochotné se snažit cokoli změnit, najít prapůvodní smysl života a začít znovu. Snad právě v tom tkví jeho síla.

5 Závěr

Filip Topol je undergroundovým autorem, který měl již od dětství, zejména zásluhou svého otce a později bratra, intenzivní kontakt s uměním. Nejvíce se realizoval v oblasti hudby, což dokládá i dlouhodobé vedení kapely Psí vojáci a dostatek dalších hudebních projektů. V hudebním světě je uznávaným a plodným umělcem.

Jeho bratr a otec jsou naproti tomu uznávanými ve světě literatury, a tak mě napadá, zda literární dílo F. Topola nezůstává ve stínu jeho bratra a otce. V rozhovoru s O. Bezrem odpovídá na otázku, zda nemá určité zábrany se vyjadřovat na poli literatury, právě proto, že na něm působí další členové jeho rodiny, záporně. Mimo to upozorňuje na to, že jejich poetika je v mnohém rozdílná.⁷⁸ S jistotou ale mohu říci, že jeho prozaické dílo je zatím opomíjeno ve prospěch díla hudebního a textařského.⁷⁹

78 Bezr O.: Letos budu psát o lásce. *Mladý svět*, roč. 47, 2005, s. 23.

79 Tomáš F.: Křehký klid Karla Klenotníka. *Právo*, roč. 9, 1999, s. 13.

První umělecké krůčky jsou zachyceny v jedné ze tří novel „Mně 13“. Dílem snad i díky její úspěšnosti přichází v roce 1999 „Karla Klenotníka cesta na Korsiku“ a po pěti letech i „Zápisky milencovy“.

Próza Filipa Topola, kterou jsem analyzovala, je stejně, jako jeho dílo hudební, opravdu pestrá. Narážím však na problém, když se ji pokouším někam zařadit. Stejně jako skupina Psí vojáci nepatří stoprocentně k určitému hudebnímu stylu, jak jsem již dokázala výše, tak ani tyto texty nejsou natolik jednoznačné, abych je mohla zarovnat na jednu hromádku. Kupříkladu novela „Karla Klenotníka cesta na Korsiku“ by se mohla v kontextu současné prózy směle postavit dalším cestovatelským románům. Zároveň je to však kniha autobiografického a filozofického rázu. Je třeba si uvědomit, že jak rozmanitá je Topolova tvorba, tak rozmanitá je česká literatura po roce 1989. Proto ani nejsou vytvořeny ucelené přehledy literatury. Pro striktně daný popis je totiž nutný delší časový odstup a ten zatím nikdo nemá. Mnohotvárnost polistopadové tvorby tak jakékoli pevné zařazení znemožňuje.

Ve vysílání Českého rozhlasu se F. Topol dokonce vyjádřil, že jakékoli škatulkování se mu nezambouvá. S přihlédnutím k výše zmíněným skutečnostem, neváhám tvrdit, že pro jeho tvorbu adekvátní krabička jednoduše neexistuje. Nenacházím ani nikoho ze současných spisovatelů, jehož dílo by bylo blízké Topolovým prózám.

Co se poezie týká, napadá mě okamžitě určitá podobnost s jiným básníkem, a to J. H. Krchovským, z jehož básní často číší stejná beznaděj a zoufalství, jako z básní Topolových. Krchovský, básník jen o pět let starší, stejně jako Topol vzešel z undergroundové tvorby 80. let a není proto nemožné, že by jejich dílo nemělo podobné rysy.

Mou prvotní domněnkou bylo, že poezie F. Topola bude v určitém kontrastu s jeho třemi novelami. Zamyšlení nad rozdílností jeho starých a nových alb mě dovádí spíše k tomu, že Topolovo dílo je sice kontrastní, ale proti sobě nestojí próza a poezie, nýbrž dílo, předrevoluční a předoperační a nové, smířlivější a klidnější. Tudiž na jednom břehu nalézáme starší alba Psích vojáků a „Mně 13“ a na druhém alba pozdní a sólová, „Zápisky milencovy“ a „Karla Klenotníka cesta na Korsiku“. Prostřednictvím „Mně 13“ a raných písňových textů se projevuje první tvář Filipa Topola, která je především rebelská. Novější dílo pak představuje jiného Filipa Topola, a to klidného a osobního. Je intimní a je v něm zřejmá touha po klidu, který hledá nejen Klenotník, ale i muž

ze „Zápisků“.

Ať už je Filip Topol vnímán jako hudebník, nebo jako spisovatel, má v české kultuře své místo. Tato práce by měla pomoci každému, kdo by se chtěl s autorem seznámit, nebo čerpat pro další výzkum.

6 Seznam použitých zdrojů a literatury

- Brabec J.: *Slovník zakázaných autorů*. Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 1991.
- Cermanová A.: Výlov v temných vodách pod hladinu nevidíš. Leccos nečekaného vyplave. *Tvar*. 2007, roč. 18, č. 2.
- Červenka M. et al: *Na cestě ke smyslu: poetika literárního díla 20. století*. Torst, Praha, 2005.
- Čornej P. et al.: *Kdy, kde, proč & jak se to stalo v českých dějinách: sto událostí, které dramaticky změnila naši historii*. Reader's Digest Výběr, Praha, 2001.
- Haman A.: Prozaický klenot o novém Vilémovi. *Nové knihy*. 1999, roč. 39, č. 32.
- Hanška P. - Novotný V.: *Česká literatura ve zkratce 4: období poloviny 40. let 20. století do současnosti*. Brána s. r. o., Praha, 2001.
- Hodrová D. a kolektiv: *...na okraji chaosu...: poetika literárního díla 20. století*. Torst, Praha, 2001.
- Holý J.: *Česká literatura 4: Od roku 1945 do současnosti*. Český spisovatel, Praha, 1996.
- Kostúr, J. - Stárek, F.: *Baráky: Souostroví svobody*. Pulchra, Příbram, 2010.
- Ležák M.: Připadám si jako ementál, tvrdí o sobě Filip Topol. *Melodie*. 1992 roč. 30, č. 10.
- Machala L.: *Literární bludiště*. Brána, Praha, 2001.
- Machovec M.: Šestnáct autorů českého literárního podzemí (1948 – 1989). In: *Literární archiv: Památník národního písemnictví v Praze*. Roč. 25, Praha, 1995.
- Machovec, M.: *Pohledy zevnitř*. Pistorius and Olšanská. Praha 2008.
- Mandys P.: Rocker v mléčném baru. *Týden*. 1999 roč. 6, č. 28.
- Pašmik J.: Psí vojáci v časech míru: Znovuzrozený Filip Topol to zkouší s novou múzou. *Respekt*, roč. 14, č. 42, 2003.
- Peňás J.: Mý strašidla jsou z masa a kostí. *Respekt*. 1999, roč. 10, č. 29.
- Peňás J.: Portrét umělce ještě jako štěněte. *Mladá fronta Dnes*. 1994, roč. 5, č. 180.
- Pilař M.: *Underground: Kapitoly o českém literárním undergroundu*. Host, Brno, 1999.
- Poláček T.: Psí vojáci skončí až na hřbitově. *Mladá fronta Dnes, Víkend*, roč. 15, č. 253, 2004.
- Rudiš J.: Si nemám na co stěžovat. *Právo: příloha Salon*. 1999, roč. 9, č. 12.
- Suljakovičová, S.: *Ilustrace poezie Filipa Topola*. Plzeň, 2007. Bakalářská práce. Západočeská univerzita, Ústav umění a designu. Vedoucí práce Josef Mištera.

Tomáš F.: Křehký klid Karla Klenotníka. *Právo*. 1999, roč. 9, č. 137.

Topol F.: *Tři novely*. 2. vyd., Maťa, Praha, 2006.

Valentová K.: Když mu bylo třináct. *Labyrint revue*. 1997, č. 7.

Wanatowiczová K.: Čekání na kopanec. *Týden*, roč. 13, č. 33, 2006.

Zemančíková A.: Orfeus poté, co vyšel z Hádu. *Literární noviny*. 1999, roč. 10, č. 38.

Internetové prameny

www.lidovky.cz

www.knihovnaslany.cz

www.nocliteratury.cz

7 Resumé

This thesis, Profile of Filip Topol – lyricist and novelist, aims at the personality of Czech artist Filip Topol, with a particular regard for long-short stories he has written. These long-short stories are not exactly well known in present days because Filip Topol is mainly a musician. His artistic roots go back in the 70's when he formed an underground music band "Psí vojáci". Topol's prosaic pieces were published in the 90's.

This paper consists of several differently aimed chapters. At first the author's family is introduced, mainly his father Josef Topol and his brother Jáchym Topol, both artists. Next part deals with the era of normalization and the question of the underground art. This is followed by the key part of the thesis which presents Filip Topol's novels and musical lyrics. In this section I analyze book called "Tři novely", which consists of three long-short stories called "Mně 13", "Karla Klenotníka cesta na Korsiku" and „Zápisky milencovy“. Then I focus on comparing old and new musical lyrics.

This thesis is intended for everyone who wants to find some information about the underground art of former Czechoslovakia. It also aspires to make a meaningful contribution into this field's research.

8 Přílohy

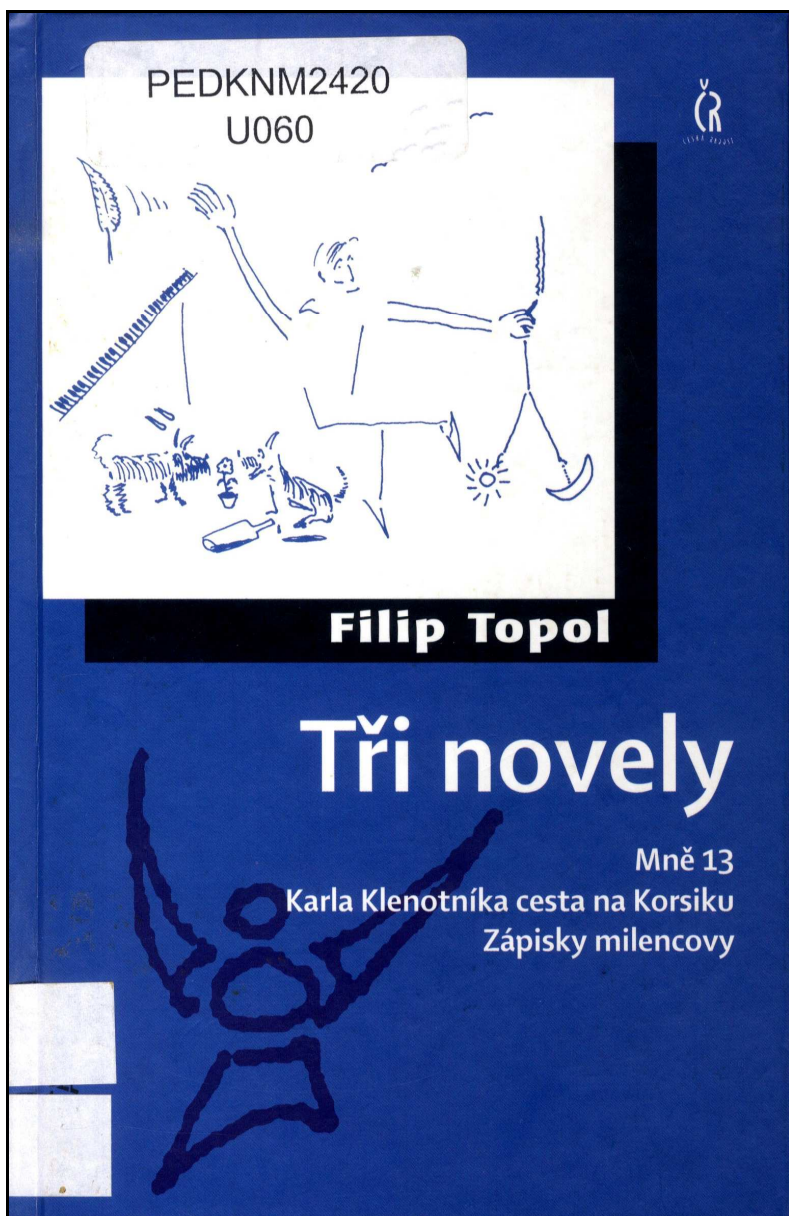
Příloha č. 1: Skupina Psí vojáci, uprostřed Filip Topol. (zdroj: http://www.lidovky.cz/foto.asp?c=A110812_211303_ln_kultura_mpr&r=ln_kultura&strana=1&foto=BET3d5178_PVO_2.jpg Datum přístupu 27.3. 2012).

Příloha č.2: Jáchym Topol (bratr). (zdroj: http://www.nocliteratury.cz/data/literature-103_3.jpg Datum přístupu 27.3. 2012).

Příloha č.3: Josef Topol (otec).(zdroj: <http://www.knihovnaslany.cz/wp-content/gallery/kalendarium/topol-josef-1.jpg> Datum přístupu 27.3. 2012).

Příloha č.4: Přebal knihy Tři novely.

Bibliografie

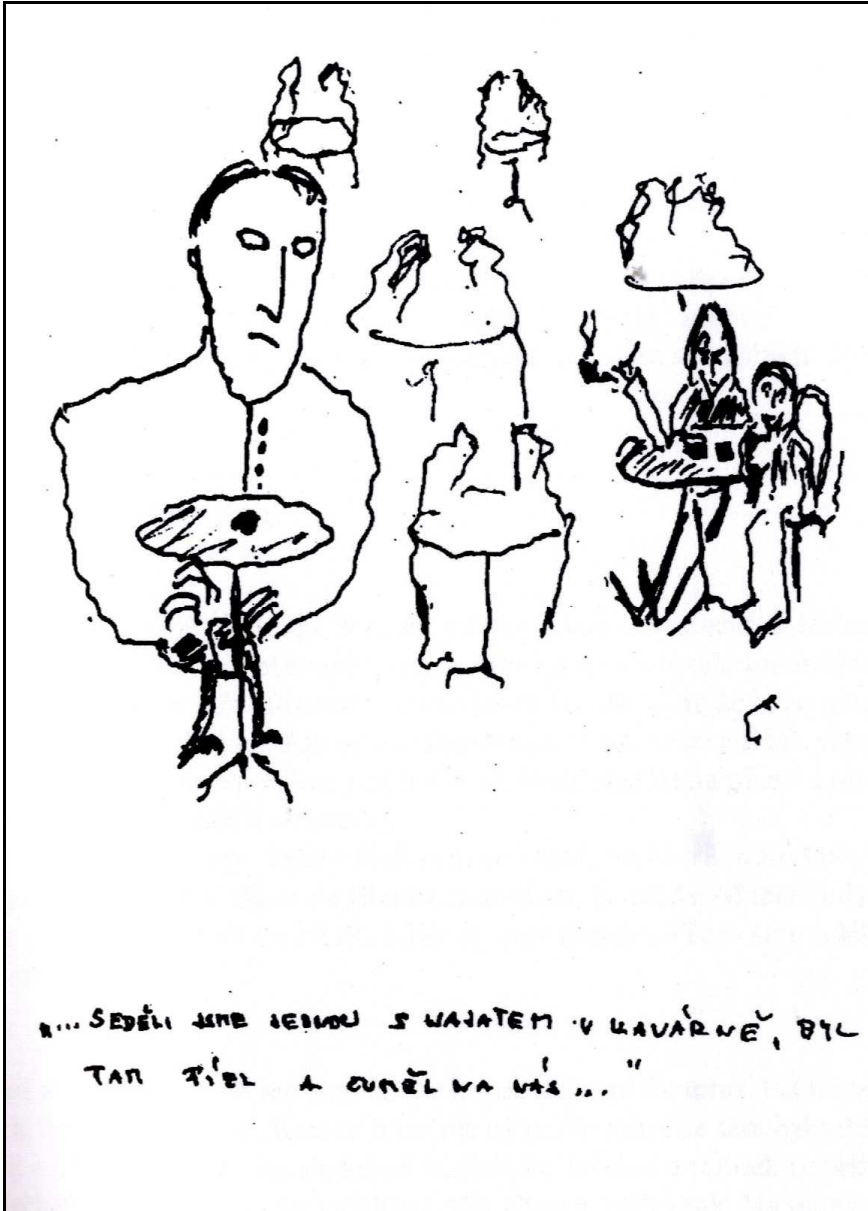
- Mně 13 (1994)
- Sakramiláčku (1997)
- Karla Klenotníka cesta na Korsiku (1999)
- Střepy (1999)
- Tři novely: soubor Mně 13, Karla Klenotníka cesta na Korsiku a Zápisky milencovy (2004)

Sólové hudební dílo

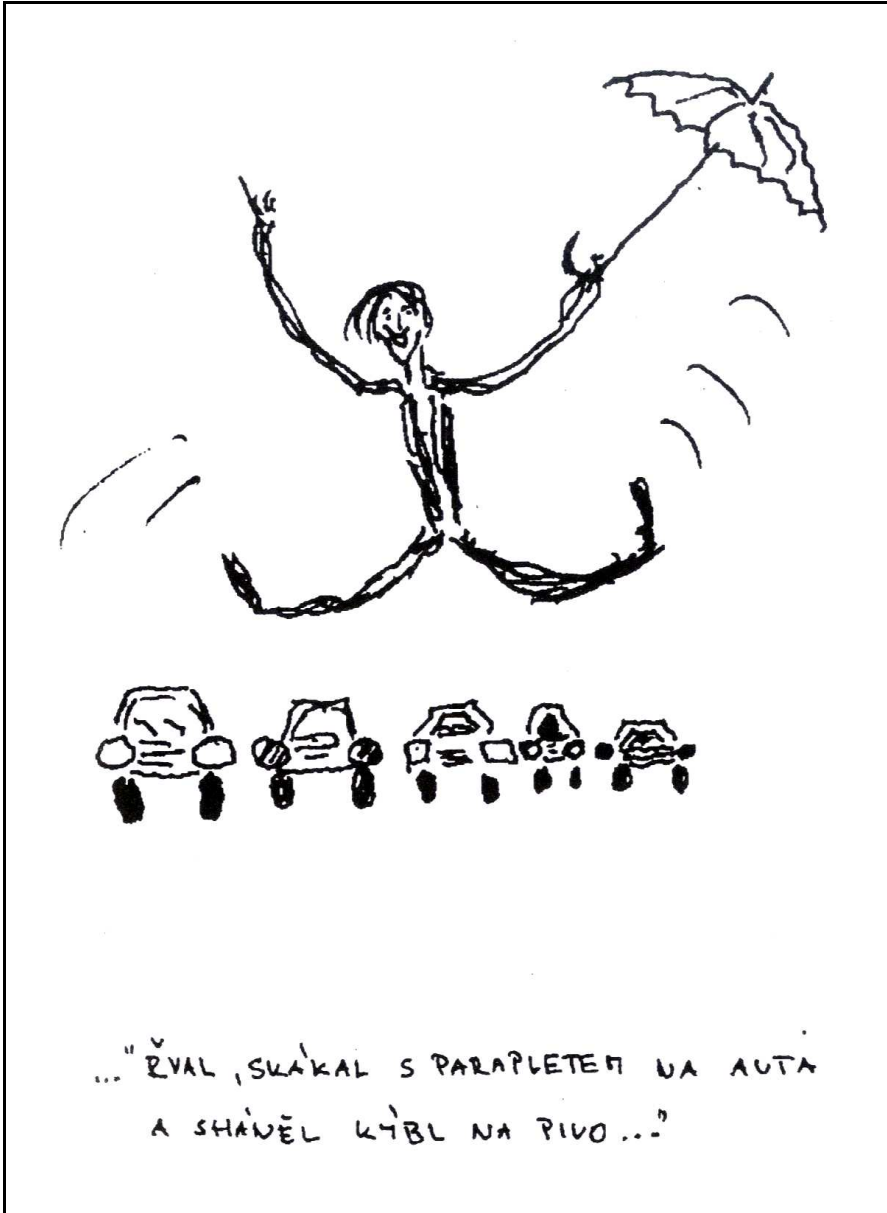
- Sakramiláčku (1995)
- Střepy (1999)
- Filip Topol and Agon Orchestra (2001)

Hudební dílo skupiny Psí vojáci

- Těžko říct (2003)
- Slečna Kristýna (2002)
- U sousedů vyje pes (2001)
- Myši v poli a jiné příběhy (1999)
- Mučivé vzpomínky (1997)
- Hořící holubi (1996)
- Národ psích vojáků (1996)
- Nechod' sama do tmy (1996)
- Brutální lyrika (1995)
- Sestra (1994)
- Baroko v Čechách (1993)
- Leitmotiv (1991)
- Nalej čistého vína, pokrytče (1991)

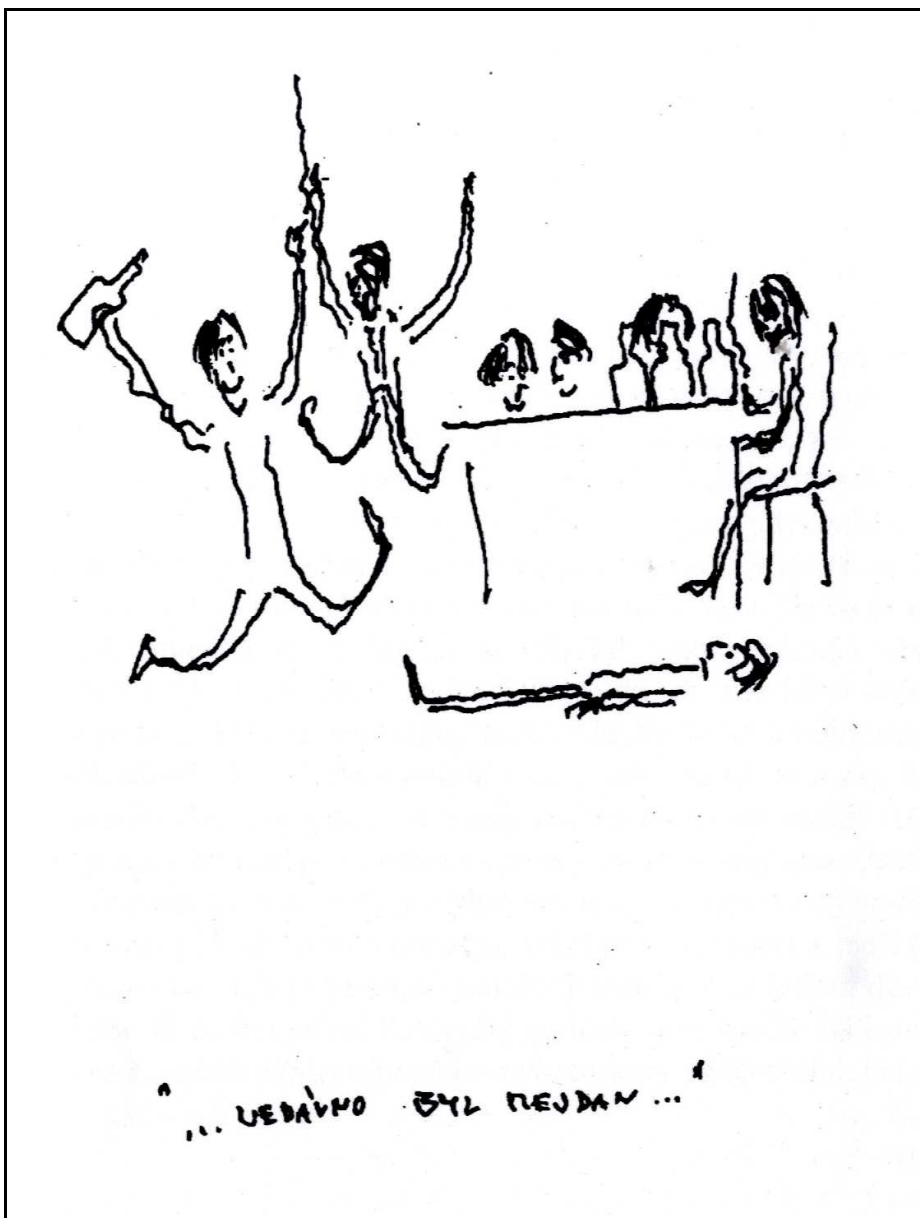
„... SEDELI JME JEDNOU S NAJATEM V KAVÁRNE, BYL
TAM ŽEL A CUKEL NA NÁS...“

... "ŘVAL, SKÁKAL S PARAPLETEM NA AUTA
A SHÁNĚL KÝBL NA PIVO..."

4 ... A NAJEDNOU SE PRUDCE OBRÁTIL A KEŘAD
NĚ DODNUL ... !

Příloha č. 6 - 9: Ilustrace Topolovy novely Mně 13.